

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
ΑΠΑΝΤΑ
ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΟΣ
ΑΘΗΝΑ 1982
Σελ. 462-473

Ο ΤΥΦΛΟΣΥΡΤΗΣ

[ΜΑΘΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ]

— «Δευτέρας οὖν σκέψεως ἀρχὴ προὔταθη, τίς ἀρίστη τῶν τεχνῶν καὶ ῥάστη ἐκμαθεῖν καὶ ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ πρόπουσα...» ἀπήγγελλεν ὄρθιος κρατῶν τὸ βιβλίον, μὲ τὴν παιδικὴν καὶ ἄχρουν φωνὴν του, ἀλλὰ μὲ φοβισμένον κάπως τὸ ἦθος, ὁ κληρωθεὶς πρὸς διόρθωσιν τῆς ἐξηγήσεως μαθητῆς.

— Δευτέρας λοιπὸν σκέψεως ἀρχὴ ἐπροβλήθη ποία νὰ ἦτον καλυτέρα ἀνάμεσα εἰς τὰς τέχνας... ἐρρινοφθόγγει ἀργὰ-ἀργὰ ὁ διδάσκαλος, ἐγκύπτων ὄλος εἰς τὸ τετράδιον, μὲ τὴν ρῖνα ἐγγίζουσιν εἰς τὸ χαρτίον, μὲ τὰ μάτια τέσσαρα μὴν τοῦ διαφύγει ἐπὶ τοῦ χειρογράφου κανεὶς σολοικισμὸς ἢ βαρβαρισμὸς, προσθέτων κόμματα καὶ τελείας καὶ μεταβάλλων ὅλας τὰς ὀξεῖας εἰς βαρείας. Ἐδίστασεν ἐπὶ μικρόν, εἶτα μετέβαλε τὸ ἐπροβλήθη εἰς ἐπροτάθη, καὶ τὸ ἀνάμεσα εἰς τὰς τέχνας εἰς μεταξὺ τῶν τεχνῶν. Μεθ' ὃ ἐπανέλαβε τὴν περικοπὴν διωρθωμένην ὡς ἐξῆς: Δευτέρας λοιπὸν σκέψεως ἀρχὴ ἐπροτάθη ποία νὰ εἶναι καλυτέρα μεταξὺ τῶν τεχνῶν...

Αἴφνης, ἐνῶ ἡ ρίς του ἐφαίνετο ὡς νὰ ὤργωνε τὸ τετράδιον, καὶ ἡ στεγνὴ μελάνη ὑγραίνετο σχεδὸν καὶ ἄχνιζεν ἀπὸ τὴν πνοὴν του, ἀνέκυψεν ἐρυθρὸς καὶ μετ' ἀγανακτήσεως ἀνέκραξεν:

— Αὐτὸ εἶναι ἕξ ἀντιγραφῆς!

Δὲν ἐφρόντιζεν οὐδὲ νὰ κρύψη κὰν τὸ ἐλάττωμά του, ἢ ἴσως θὰ ἐπίστευεν ὅτι μᾶλλον θ' ἀνεδείκνυε τοῦτο, ἂν ὥπλιζε τοὺς ὀφθαλμοὺς του μὲ δίοπτρα. Ἦτο μικρόσωμος, σοβαρὸς ἄνευ ἐπιτηδεύσεως, προγᾶστωρ, ἐπιμελὴς καὶ αὐστηρὸς εἰς τὸ ἔργον του. Ἐπανελάμβανε καθ' ἐκάστην τὴν ἐξήγησιν ἐπτάκις ἢ ὀκτάκις μετὰ τὴν πρῶτην ἀνάπτυξιν, χαριζόμενος εἰς τοὺς σκληροτραχήλους καὶ χονδροκεφάλους μαθητὰς τῆς Β' τάξεως. Ἀλλ' οὐχ ἦττον, ἀντὶ νὰ σκοτιζῶνται ὅπως ἐνθυμηθῶσι τὰς πτεροέσσας λέξεις, τὰς πιπτούσας ἐκάστοτε ἀπὸ τὸ στόμα του, πολλοὶ τούτων εὐκολώτερον καὶ προχειρότερον εὗρισκον ν' ἀντιγράψωσι κάποτε ἀπὸ τὰς καθαρὰς

ἐξηγήσεις τοῦ αὐτοῦ καὶ ἄλλοτε παραδοθέντος λόγου, τὰς ὁποίας εὐκόλως ἐπρομηθεύοντο ἀπὸ περυσινούς ἢ προπερυσινούς μαθητὰς, συγγενεῖς ἢ φίλους των. Ἐὰν ὁμῶς ὁ κλῆρος ἐπιπτεν εἰς ἓνα τῶν ἀντιγραφῶν τούτων, τότε μὲ ὄλην τὴν μυωπίαν του, ἢ ἴσως ἔνεκα τῆς μυωπίας αὐτῆς, ὁ διδάσκαλος ἀνεγνώριζεν, ἐκ τῆς στρωτῆς καὶ ὀμαλωτέρας γραφῆς, τὴν λαθροχειρίαν, καὶ ἡ πρέπουσα τιμωρία ἀνέμενε τὸν βαρυκέφαλον μαθητὴν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὁ διδάσκαλος ἐφαίνετο δύσθυμος καὶ μετὰ δυσκολίας συνέχων πάλαι ὑποβρέμουσαν ὀργήν. Οὐχ ἦττον εὐθύς δὲν παρεφέρθη, ἀλλ' ἀφοῦ ἀπήγγειλε δι' ἑκατοστήν φορὰν στερεότυπον νοθεσίαν περὶ τῆς βλάβης τῆς προσγενομένης εἰς τὸν μαθητὴν ἐκ τῆς ἀντιγραφῆς, ἣτις ἀντὶ ν' ἀναπτύξη τὴν διάνοιαν τῶν νέων, ματαιώνει τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας, κάμνει τὸν διδάσκαλον νὰ φαίνεται ἄξιος οἴκτου ὡς δυστυχῆς ἀεροβάτης, ὡς ταλαίπωρος ὑλοτόμος, ὡς μὴ ἀπολαμβάνων τοὺς κόπους του γεωργός, καὶ δεικνύει τοὺς μαθητὰς ὡς ψιττακοὺς, ὡς κολοιοὺς μὲ ξένα πτερά, «ὡς ξηρὰ ξύλα ἄκαρπα ἐκκοπτόμενα καὶ εἰς πῦρ βαλλόμενα», ἐξέφερον ἀπλῆν καταδίκην κατὰ τοῦ ἐνόχου τῆς λαθροχειρίας μαθητοῦ, ὅπως τὴν προσεχῆ Κυριακὴν ἀντιγράψῃ ἐπτάκις τὴν αὐτὴν ἐξήγησιν. Εἶτα ἐκάλεσε διὰ κλήρου ἄλλον πρὸς διόρθωσιν τῆς ἐξηγήσεως καὶ πάλιν διὰ κλήρου ἐσήκωσεν ἄλλον καὶ ἤρχισε νὰ τὸν ἐξετάζη Γραμματικὴν.

Ὁ τελευταῖος ἔτυχε νὰ εἶναι ἐκ τῶν ἐπιμελεστέρων, κατὰ τὴν μαθητικὴν σημασίαν τῆς λέξεως, ἐκ τῶν μᾶλλον προσομοίων δηλαδὴ μὲ τοὺς ψιττακοὺς, οὓς εἶχεν ἀναφέρει ὡς παράδειγμα ὁ διδάσκαλος, καὶ εἶχε μάθει τὸ μάθημα νεράκι. Ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας καὶ ἤρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ κανόνας τῆς Γραμματικῆς ὡς Πάτερ ἡμῶν, ἀπνευστὶ καὶ χωρὶς στιγμᾶς καὶ τελείας. Οὐτε κατεδέχθη μάλιστα νὰ στρέψῃ πλάγιον βῆμα εἰς τὸν μαυροπίνακα, ἐφ' οὗ ὑπῆρχον διὰ καλὸν καὶ διὰ κακόν, τινὲς ἀγκοῦτσες* διὰ κιμωλίας χαραγμέναι. Ὑπέψαλλε δι' ἀπαλῆς καὶ σιγανῆς φωνῆς, «Τῶν ἐχόντων ρίζαν κλε, βλε, στρε...» ἢ «Τὰ δίχρονα ἐν τέλει τῶν οὐδετέρων...» Καὶ δὲν ἔστρεφε βλέμμα πρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ τοίχου μέλανα πίνακα, διὰ νὰ ἴδῃ ὅτι οἱ δύο οὗτοι κανόνες, τοὺς ὁποίους εἶχε βάλει νὰ μελετήσωσιν ἀνακατωτὰ ὁ διδάσκαλος, ἐπιβάλλων εἰς τὴν Β' τάξιν ἐπανάληψιν τῶν μαθημάτων τῆς Α', ἐφαίνοντο τὴν πρωίαν ἐκείνην καὶ διὰ κιμωλίας εὐκρινῶς ἀναγεγραμμένοι. Ἀλλ' εἶπε τὸ μάθημά του κ' ἐκάθισε.

* * *

Ὁ ἀγαθὸς διδάσκαλος ἀνέπτυξε δι' ὀλίγων τὸ παρακάτω «Περὶ τῶν εἰς μι», καὶ ὥρισε δύο ἢ τρεῖς κανόνας ἀνακατωτὰ πάλιν δι' ἐπανάληψιν, μεθ' ὃ ἐκλείσει τὴν Γραμματικὴν. Μετέβη εἰς τὸν συγγραφέα, κ' ἐξαγαγὼν κλῆρον ἤρχισε νὰ ἐξετάζη κείμενον καὶ ἐρμηνείαν. Τὴν φορὰν ταύτην ὁ κληρωθεὶς δὲν ἦτο τόσο ἀνενδεὴς τοῦ μαυροπίνακος ὅσον καὶ ὁ προκαθίσας.

Μετὰ τοὺς γραμματικοὺς κανόνας ἐφαίνετο ἐπὶ τῆς μαυροβαφοῦς καὶ ξασπρισμένης ἀπὸ τὰ σβησίματα τῆς κιμωλίας καὶ ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν

σανίδος ὀριζόντιος γραμμῆ, καὶ κάτω ταύτης μακροτέρα παράγραφος ἔλεγεν: «Ἄρτι μὲν ἐπεπαύμην... τοῖς πλείστοις οὖν ἔδοξε παιδεία μὲν καὶ πόνου πολλοῦ καὶ χρόνου μακροῦ καὶ δαπάνης οὐ σμικρᾶς...» Καὶ ὁ μαθητῆς, σταθεὶς εἰς εὐλαβῆ ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς διδασκαλικῆς ἔδρας καὶ τραπέζης, μὲ τὸ ἐν ὄμμα προσβλέπων περιδεῆς τὸν διδάσκαλον, μὲ τὸ ἄλλο κοιτάζων εὐγνωμόνως τὸν μαυροπίνακα, ἤρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ: «Ἄρτι μὲν ἐπεπ... ἐπεπαύ... ἐπεπαύμην... Ἄρτι μὲν ἐπεπαύ...μην εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶν...»

—Ἐλθὲ πλησιέστερον, εἶπεν ὁ διδάσκαλος· διατί ἐστάθης τόσον μακρὰν;...

Εἶχεν ὑποπτεύσει ὅτι ὁ ἐξεταζόμενος ἐστάθη οὕτω διὰ νὰ εἶναι πλησιέστερος εἰς τὸ θρανίον, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ συμμαθηταὶ τοῦ θὰ τοῦ ὑπεψιθύριζαν ὀλίγας λέξεις τοῦ κειμένου (τὸ ὁποῖον συνήθεια ἦτο ν' ἀπομνημονεύωσιν) ὀπισθεν, ὅπως καὶ ἄλλοτε εἶχον φωραθῆ πολλάκις πράττοντες. Τὸ σύστημα ὅμως τοῦτο εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ ἐν τῇ Β' τάξει ὡς παλαιὸν καὶ τετριμμένον. Ἀφοῦ ὁ διδάσκαλος δὲν ἦτο κωφός, διατί νὰ κανοναρχῶσι τὸ μάθημα πρὸς τὸν ἐξεταζόμενον; Ἀφοῦ ἦτο μύωψ, διατί νὰ μὴν τὸ γράφωσιν ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος;

Ὁ μαθητῆς προέβη ἐν λοξὸν βῆμα πρὸς τὴν τράπεζαν, κ' ἐφρόντισε νὰ τοποθετηθῆ οὕτως, ὥστε νὰ δύναται νὰ λαμβάνῃ μὲ τὸ ἀριστερόν του ὄμμα τὴν ἐπικουρίαν τοῦ μαυροπίνακος.

— Πλησιέστερον ἀκόμη, Γεωργοῦτσε! εἶπεν ἐν ἀνυπομονησίᾳ ὁ διδάσκαλος.

Ὁ Γεωργοῦτσος προέβη ἐν βῆμα ἀκόμη, καὶ ἠναγκάσθη νὰ σταθῆ οὕτως, ὥστε νὰ μὴ δύναται τὸ βλέμμα του νὰ φθάσῃ πρὸς τὸ μέρος τοῦ τοίχου χωρὶς νὰ διαβῆ ἀπὸ τῆς σεμνῆς κορυφῆς τοῦ διδασκάλου.

— Λέγε!

Ὁ μαθητῆς ἤρχισε νὰ ὑποτονθορῶν: «... Παιδεία μὲν καὶ πόνου πολλοῦ... καὶ δαπάνης οὐ σμικρᾶς... καὶ τύχης δεῖσθαι λαμπρᾶς... Τὰ δὲ ἡμέτερα μικρά τε εἶναι... καὶ... τὴν ἐπικουρίαν ἀπαιτεῖν... ἀπαιτεῖν. Εἰ δὲ τινα τέχνην τῶν βανά... τῶν βαναύ... τῶν βαναύσων τούτων ἐκμάθοιμι...»

—Ἐξ ἀρχῆς λέγε! εἶπεν ἐντόνως ὁ διδάσκαλος. Εἶπομεν ὅτι τὸ κείμενον πρέπει νὰ τὸ ἀπαγγέλλητε καθαρὰ καὶ ξάστερα... καὶ ὄχι διαπταίνοντες καὶ βαρβαρίζοντες, καθὼς ἡ Ἑρμογλυφικὴ Τέχνη, ὡς θὰ ἴδωμεν παρακάτω.

Ὁ Γεωργοῦτσος, ὅστις μὲ ἀπηλπισμένα βλέμματα ἐζήτηε τὴν βοήθειαν τοῦ μαυροπίνακος, καί, ἐπειδὴ ἴστατο νῦν κατέμπροσθεν τῆς διδασκαλικῆς τραπέζης, ἐδυσκολεύετο νὰ τὴν λάβῃ, ἤρχισεν: «Ἄρτι μὲν ἐπεπαύ... ἐπεπαύμην... φοιτῶν... τὴν ἡλικίαν... ὁ δὲ πατήρ... ὁ δὲ πατήρ...»

Τόσον πλησίον τοῦ διδασκάλου ἴστατο τὴν φορὰν ταύτην, ὥστε οὗτος, μὲ ὄλην τὴν μυωπίαν του, δὲν ἠδύνατο νὰ μὴν παρατηρήσῃ ὅτι τὸ βλέμμα τοῦ μαθητοῦ ὑψοῦτο δειλὸν καὶ τρομαλέον ὑπεράνω τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὀφρύων καὶ τῆς κόμης, ὡς νὰ ἔβλεπεν ὑπέρτερόν τι καὶ ἀόρατον εἰς τοὺς κοινούς ὀφθαλμούς, ὀπτασίαν τινὰ ἢ ἐμφάνειαν. Ὁ εὐσυνειδήτος ἀνὴρ συνέλαβεν ὑποψίαν, ἠγέρθη, ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὴν ὀμήγυριν, ἠρεύνησεν ἐπιμελῶς ἐπὶ τοῦ τοίχου, εἶτα τὸ βλέμμα του καὶ ἡ χεὶρ του ἢ ἀριστερὰ προσέκοψαν ἐπὶ τῆς μεγάλης τετραγώνου σανίδος. Ἐπλησίασε τὴν ρίνα, καὶ ἀνεκάλυψεν ἐκεῖ διὰ κιμωλίας σημειωμένας πολλὰς γραμμάς: «Ἄρτι μὲν ἐπεπαύμην» καὶ τὰ ἔξῃς, ἕως τοῦ «τὸ γιγνόμενον».

Δι' ἠλεκτρικοῦ τιναγμοῦ ἐστράφη μὲ ταχύτητα σφενδόνης, ὠχρὸς καὶ τρέμων ἐξ ὀργῆς.

— Ποῖος ἀπὸ σᾶς ἔγραψεν ἐκεῖ τὸ κείμενον; ἠρώτησε μὲ κεραυνώδη φωνήν.

Οὐδεὶς ἀπήντησεν.

Ὁ διδάσκαλος δὲν ἐπέμεινεν. Ἐγνώριζεν ἐκ πείρας ὅτι, ὅσας καὶ ἂν ἐνήργει ἀνακρίσεις, δυσκόλως θ' ἀνεκάλυπτε τὸν αὐτουργόν. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἀλληλεγγύης, ὁ πταιστής ἦτο ὅλη ἡ τάξις. Καὶ ἔτι μᾶλλον πταιστής ἦτο ὁ Γεωργοῦτσος, ὅστις εἶχε φωραθῆ ἐπωφελούμενος τὸν τυφλοσύρτην.

Ἦρπασε τὴν βέργαν καὶ ἤρχισε νὰ κλίνη τὸ γνωστὸν βαρύτενον, τὸ πρότυπον καὶ συμβολικὸν ρῆμα, ἐπὶ τῆς ράχεως τοῦ ἀτυχοῦς μαθητοῦ.

Ὁ Γεωργοῦτσος προσεπάθησε νὰ φυλαχθῆ μὲ τὰς χεῖρας, ὅσον ἠδύνατο, καὶ ἠγωνίσθη νὰ συλλάβῃ τὴν βέργαν. Ἀλλ' ὁ διδάσκαλος ἔτι μᾶλλον ἐθύμωνεν. Ὁ νέος ἐφώναζεν ὅτι δὲν ἔπταιεν αὐτός, ὅτι καὶ ἄλλοι εἶχον ὠφελῆθῆ ἤδη ἀπὸ τὸ ἴδιον βοήθημα, «ἐπειδὴ τὸ μάθημα ἦταν βαρὺ καὶ δὲν μπορούσαν νὰ τὸ μάθουν ἀπ' ὄξου», καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτο ὁ γράψας τὸ κείμενον ἐπὶ τοῦ πίνακος.

Ὁ διδάσκαλος δὲν εἶχε προσέξει ὅτι καὶ ἄλλαι γραμμαί, πλὴν τοῦ κειμένου, ἐφαίνοντο γραμμέναι ἐκεῖ. Ἐπανῆλθεν εἰς τὸν πίνακα, καὶ προσκολλήσας τὴν ρίνα ἐπὶ τῆς μαύρης σανίδος, ἀνεκάλυψε τοὺς κανόνας τῆς Γραμματικῆς ἀναγεγραμμένους ὑπερθεν τοῦ λουκιανείου κειμένου.

Ἀφρίζων ἐξ ὀργῆς ἐστράφη πρὸς τὸ θρανίον, καὶ καλέσας τὸν μαθητὴν, τὸν προξετασθέντα εἰς τὴν Γραμματικὴν, τὸν διέταξε ν' ἀνοίξῃ τὰς παλάμας, ὅπως λάβῃ «ὀλίγες ξυλιὲς διὰ τὸν κόπον του». Ἀλλ' ὁ μαθητίσκος ἐξεμαρτυρήθη πειστικῶς, λέγων ὅτι αὐτὸς εἶπε τὸ μάθημα ἀπ' ἔξω, χωρὶς διόλου νὰ κοιτάξῃ, καὶ, ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος, ἠμπορεῖ νὰ τὸ ξαναειπῆ, ἀφοῦ ἐξαλειφθῶσι τὰ γράμματα ἀπὸ τὸν μαυροπίνακα. Προσέθηκε δὲ ὅτι ἠγνῶει τίς ἦτο ὁ γράψας κανόνας καὶ κείμενον ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ πίνακος.

Ὁ διδάσκαλος τότε, ἐν παραφορᾷ ὀργῆς, καὶ χωρὶς νὰ ἐλπίζῃ εὐνοϊκὸν ἀποτέλεσμα, ἐφώναξε λέγων ὅτι οἱ μαθηταὶ ὤφειλον νὰ καταγγείλωσι τὸν αὐτουργὸν τοῦ δόλου, ἄλλως θὰ ἦσαν ὅλοι κακοήθεις, ὅλοι ἀχρεῖοι καὶ ἀνάγωγοι. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐπέιθοντο, ἤρχισε νὰ κλίνει τὸ γνωστὸν ρῆμα, καθ' ὅλους τοὺς χρόνους καὶ τὰς ἐγκλίσεις, τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς ἀριθμούς, ἐπὶ τῶν βραχιόνων, τῶν ὤμων καὶ τῶν ράχεων ὅλων συλλήβδην τῶν μαθητῶν. Ἐπὶ τινα λεπτὰ τῆς ὥρας ἀντήχει ὁ κρότος τῆς λεπτῆς καὶ ὀζώδους βέργας, ἀναμῖξ μὲ πεπνιγμένους γέλωτας καὶ οἰμωγὰς. Ἐπὶ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου θρανίου, ὡσάκις ἐδοκίμαζε νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος τῆς βέργας, ἢ λιγεία ράβδος ὀλισθαίνουσα ἔτυπτε σανίδα ἢ βιβλίον, ἀντὶ νὰ τύψῃ σάρκα, διότι οἱ πονηροὶ μαθηταὶ τῶν δύο τούτων θρανίων, διολισθαίνοντες, ἔκρυπτον τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους ὑπὸ τὴν ἐπικλινῆ σανίδα, τὴν ἀποτελοῦσαν δι' αὐτοὺς γραφεῖον καὶ ἀναλόγιον, καὶ οὐχὶ σπανίως προσκεφάλαιον δι' ὕπνον, πνίγοντες ἐκεῖ εὐθύμους ἢ θλιβεροὺς καγχασμούς, καὶ δὲν ὠμοίαζον μὲ τοὺς «ἐπιμελεῖς» καὶ «εὐπειθεῖς» μαθητὶσκούς τοῦ πρώτου θρανίου, οἵτινες ἴσταντο ἀκλινεῖς, ὅμοιοι μὲ τὸν παρ' Ἀριστοφάνει δοῦλον, καὶ ἐτύπτοντο.

Ὁ διδάσκαλος εἶχε κλίνει ἤδη ὅλον τὸν ἐνεστῶτα τοῦ ἱεροῦ ρήματος καὶ μετέβαινεν εἰς τὸν παρατατικόν, ὅτε εἰς τῶν μαθητῶν τοῦ τρίτου θρανίου, ὁ μόνος ὅστις δὲν εἶχε κύψει νὰ κρυβῆ ὑπὸ τὸ ἀναλόγιον τοῦ θρανίου, ἀλλ' εἶχε μείνει σύννους καὶ ἀκίνητος ἐπὶ ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας, ἀνέτεινε τὴν χεῖρα κ' ἐφώνησε:

— Δάσκαλε!

Ἐκαλεῖτο Ἰωάννης Ἀλογάκης καὶ ἦτο εἷς τῶν ἀμελεστέρων, ὡς εἰκός. Εὐρίσκετο ἀπὸ τριῶν ἐτῶν εἰς τὴν Β' τάξιν, ἐναντίον τοῦ κανονισμοῦ. Ἐκάθητο τελευταῖος ἐπὶ τοῦ τρίτου, ἀριστερά, ὡς ἀπώτατα τοῦ διδασκάλου.

— Ποῖος ὠμίλησεν; ἠρώτησεν ὁ διδάσκαλος.

— Δάσκαλε, ἐπανέλαβεν ὁ Γιάννης Ἀλογάκης, ἐγὼ τὰ ἔγραψα εἰς τὸν μαυροπίνακα.

Εἶχε μάθει ἀπὸ δέκα ἐτῶν, ἐν τε τῷ Δημοτικῷ καὶ τῷ Ἑλληνικῷ, τόσα γράμματα, ὅσα ἤρκουσαν διὰ ν' ἀντιγράψῃ ἐκ τῶν βιβλίων διὰ κιμωλίας τὸν τυφλοσύρτην ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος.

Ἠγέρθη καὶ προέβη ἐνώπιον τοῦ διδασκάλου.

— Μὴ μὲ δέρνης, γιατί μοῦ πονοῦν τὰ κόκκαλά μου, διδάσκαλε, εἶπεν ἀφελῶς. Μ' ἔδειρες πολὺ τὲς προάλλες. Γονάτισέ με καλύτερα.

Ὁ διδάσκαλος τοῦ κατέφερε μόνον δύο εἰς τὴν ράχιν, καὶ εἶπεν:

— Ἄς εἶναι, γονάτισε.

Ὁ Αλογάκης ἔλαβε τὴν κιμωλίαν, ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ δαπέδου μικρὸν ἐλλειψοειδὲς σχῆμα, διὰ νὰ εἶναι ὄριον τοῦ τόπου τῆς τιμωρίας του, κ' ἐγονυπέτησεν ἐντὸς τούτου, κρατῶν καὶ τὸ βιβλίον ἀνοικτὸν εἰς τὰς χεῖρας.

* * *

Ὁ Γιάννης εἶχε γονάτισει σύρριζα εἰς τὸν τοῖχον, βλέπων πρὸς τὴν διδασκαλικὴν ἔδραν, ἀκριβῶς ὑπὸ τὸν μαυροπίνακα. Βιάζων τὸν ἑαυτὸν του νὰ κοιτάζῃ εἰς τὸ βιβλίον καὶ σφίγγων τοὺς ὀδόντας, ἐφυλάττετο νὰ μὴν κάμῃ σχήματα καὶ μορφασμούς, προκαλοῦντας τῶν συμμαθητῶν τὸν γέλωτα, διότι ἤξευρεν ὅτι ἡ ράχις τοῦ γονυπετοῦς εἶναι ἡ μάλιστα ὑποκειμένη εἰς τὸ κράτος τῆς διδασκαλικῆς ράβδου.

Ἀλλὰ δυστυχῶς, ὅσον ἔσφιγγε τοὺς ὀδόντας, τόσον ἀκουσίως ἐμόρφαζε, καὶ ὅσον ἐμόρφαζε τόσον οἱ συμμαθηταὶ του ἐγέλων. Ὁ Γιάννης μὲ περιαλγὲς τὸ πρόσωπον, ἔτι μᾶλλον ἔσφιγγε τοὺς ὀδόντας καὶ ἀπέφευγε νὰ συναντήσῃ τὸ βλέμμα τινὸς τῶν μαθητῶν, φοβούμενος [καὶ] μὴ ἀνταποκριθῆ ἀκουσίως εἰς τοὺς γέλωτας τῶν εὐθύμων συντρόφων του, τῶν ὁποίων τὰς μονοτόνους σχολικὰς ὥρας ἐποίκιλλον τοιαῦτα καθημερινὰ ἐπεισόδια, οἷον ἀνακάλυψις τυφλοσυρτῶν, τράβηγμα αὐτίων, ἀφθονοὶ ραβδισμοὶ καὶ ἄλλα. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ἐφυλάχθη, κατὰ τινα στιγμήν ἀκουσίως συνήντησε τὸ βλέμμα τοῦ Κώστα τοῦ Αἰβαλῆ, ὅστις ἐγέλα ὡς σάτυρος, ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν ἐγέλα, ἤρκει νὰ προσβλέψῃ τις τὸ πιθηκοειδὲς μοῦτρον του διὰ νὰ καγχάσῃ ἀκρατήτως. Ἐν τούτοις ὁ Γιάννης ἠδυνήθη νὰ πνίξῃ καὶ νὰ συγκρατήσῃ τὸν γέλωτα, ἀλλ' εἷς ἐκ τοῦ β' θρανίου ἀπήντησε διὰ μικροῦ καγχασμοῦ ἀρκετὰ ἡχηροῦ, ὥστε ὁ διδάσκαλος τὸν ἤκουσε, καὶ ἀναλαβὼν τὴν βέργαν ἠγέρθη καὶ ἤλθεν ἀπειλητικὸς πρὸς τὰ θρανία.

— Ποῖος γελᾷ; ἠρώτησε πάλλων τὴν βέργαν.

— Κανεῖς, διδάσκαλε, ἀπήντησεν ὁ Κώστας ὁ Αἰβαλῆς.

Ὁ διδάσκαλος κατέφερε μίαν εἰς τὸν ἀριστερὸν ὦμον τοῦ Αἰβαλῆ, ὅστις περιεστάλῃ, ἐδάγκασε τὰ χεῖλη κ' ἐξηκολούθησε νὰ γελᾷ σιγανώτερα.

— Ποῖος ἐγέλασε; ἐπανέλαβεν ὁ διδάσκαλος.

Οὐδεὶς ἀπήντησεν. Ὅσοι τῶν νεωτέρων μαθητῶν ἦσαν «μαρτυριάρικα» καὶ «προδοτικά» ἀπὸ τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, στιγματιζόμενοι διὰ τῶν ἐπιθέτων καὶ στενοχωρούμενοι διὰ τρόπων περιφρονήσεως ὑπὸ τῶν μεγαλυτέρων τῆν ἡλικίαν συμμαθητῶν των, διωρθώνοντο ἅμα ἐφθάναν εἰς τὸ Ἑλληνικόν. Ἐπειτα καὶ ἂν ἦτό τις μαρτυριάρης, ἐφοβεῖτο νὰ ἐξασκήσῃ τὴν τοιαύτην ροπήν του ἐν πλήθοντι θαλάμῳ, ἐν ἀντιπαραστάσει διδασκάλου καὶ μαθητῶν.

Ὁ διδάσκαλος ἐν τούτοις ἴστατο σύνεγγυς, ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ Πατρόκλου Καμπίδου, νεαρωτάτου μαθητοῦ, ὅστις, καταχρώμενος τὸ ὀφθαλμικὸν ἐλάττωμα τοῦ διδασκάλου, ἔνευε μὲ φαιδρὸς μορφασμοὺς πρὸς τὸν Γιάννην Ἀλογάκη. Οὗτος, ὡς εἶδε τὸν διδάσκαλον στρέψαντα πρὸς αὐτὸν τὰ νῶτα, ἐστοχάσθη ὅτι καλὸν ἦτο νὰ ἐπωφεληθῆ τὴν εὐνοϊκὴν στιγμήν, καὶ σηκωθείς ὀρθίος, ἔτριβε τὰ γόνατά του. Ὁ διδάσκαλος, ὅσον καὶ ἂν ἦτο μύωψ, εἶδε τὰ νεύματα καὶ τοὺς μίμους τοῦ ἐνώπιόν του καθημένου μαθητοῦ, ἐνόησεν ὅτι ἀπηυθύνοντο πρὸς τὸν τιμωρούμενον κ' ἐστράφη ἀποτόμως. Ὁ Γιάννης ἐξαφνισθεὶς ἔσπευσε νὰ γονατίσῃ ἐκ νέου, ἀλλ' ὁ διδάσκαλος ἐπρόφθασε καὶ τὸν εἶδεν, εἴτε ὡς σκιάν, εἴτε ὡς δένδρον, ὀρθιον ἀκόμη καὶ εἶτα μεταβαίνοντα εἰς τὴν γονυκλινῆ στάσιν.

Ὁ διδάσκαλος ἐνόμισεν ὅτι εὔρε τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος, τὴν κλεῖδα τοῦ μυστηρίου. Ἐπίστευσεν ὅτι ὁ αἴτιος τῶν γελώτων ἦτο ὁ Ἀλογάκης, καὶ ὑπέθεσεν ὅτι ὁ πτωχὸς μαθητῆς, ἐξ ἀρχῆς, καὶ πρὶν αὐτὸς ἀνασηκωθῆ ἀπὸ τῆς ἔδρας, εἶχεν ἐγκαταλείψει βέβαια αὐθαιρέτως καὶ ἀσεβῶς τὴν στάσιν τοῦ τιμωρουμένου καὶ ἐντεῦθεν προήρχοντο οἱ γέλωτες τῶν μαθητῶν.

Ὡργίσθη τότε φοβερὰ, καὶ ὑψώσας τὴν λεπτὴν ράβδον ἔδειρεν ἀσπλάγχχνως τὸν πτωχὸν κατάδικον.

— Τί χτυπᾶς, δάσκαλε; Τί χτυπᾶς; ἐγόγγυσεν ἀρχίσας νὰ κλαίῃ, ὄχι τόσον ἀπὸ τὸν πόνον τῶν ραβδισμῶν, ὅσον ἀπὸ ἄλλον ἐνδόμυχον πόνον αἰσχύνης καὶ ταπεινώσεως καὶ συναισθήσεως τοῦ ἀδίκου ὁ πτωχὸς νέος. Δὲ μοῦ φταῖς τουλόγου σου, δὲ μοῦ φταίει ἄλλος κανεὶς... Φταῖνε οἱ γονιοί μου, ποὺ δὲ θέλουν νὰ μὲ μπαρκάρουν... καὶ μ' ἀφήνουν, κοτζὰμ-γαϊδούρι, νὰ μάθω μὲ τὸ στανιὸ γράμματα...

Ὁ διδάσκαλος ἐχαμήλωσε τὴν βέργαν του.

— Μόνος σου ἤρρες τ' ὄνομά σου, εἶπε μετὰ χαιρεκακίας... Ἀπὸ ἱππάριον ἐπροβιβάσθης κ' ἔγινες ὄναρος.

Ὁ οἶκος ἐπάλαιεν εἰς τὰ ἐνδόμυχά του μὲ τὴν ὀργήν. Ἐν τούτοις, ὡς τελευταίαν τιμωρίαν, ὑπεχρέωσε τὸν γονατισμένον νὰ στρέψῃ τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν τοῖχον, διὰ νὰ μὴ βλέπῃ τοὺς συμμαθητάς του, καὶ τοὺς κάμνη διὰ μορφασμῶν νὰ γελῶσιν.

Ἀκολουθῶς, στραφεὶς πρὸς τὸν ὄμιλον τῶν μαθητῶν μετ' αὐστηρότητος ἀπήγγειλεν ἀπροσδόκητον ἀπόφασιν:

— Ἐβλέπατε ὅλοι σας τόσῃν ὥραν τὴν κακοήθειαν τούτου ζωγραφισμένην ἐκεῖ (δείξας τὸν γονατισμένον ἐκεῖ μαθητὴν καὶ τὸν μαυροπίνακα), καὶ δὲν ἐκάματε τὸ χρέος σας, νὰ καταγγεῖλετε τὸν δόλον εἰς τὸν διδάσκαλόν σας. Τοῦτο ἀποδεικνύει τὴν αὐθάδειαν καὶ τὴν ἀναισθησίαν σας. Ὅλοι θὰ τιμωρηθῆτε!

Καὶ μετ' ἐπισήμου τόνου προσέθηκε:

— Σήμερον τὴν μεσημβρίαν θὰ μείνετε ὅλοι νήστεις ἐδῶ!

* * *

Ὁ διδάσκαλος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἔδραν του, κ' ἐξηκολούθησε τὴν τεχνολογίαν ἐπὶ τοῦ μαθήματος τῆς ἡμέρας τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ πρῖν. Ἀκολουθῶς, ἀφοῦ ἐκοίταξε τὸ ὥρολόγιόν του, καὶ εἶδεν ὅτι ἦτο ἐνδεκάτη, μετέβη εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ κειμένου, καὶ ἤρχισε νὰ ἐξηγῇ τὸ παρακάτω.

Σημεῖον ὅτι τὸ πρωινὸν μάθημα ἤγγιζεν εἰς τὸ πέρας. Ἀλλ' ὅσον ποθεινὴ ἦτο ἄλλοτε ἡ ὥρα αὕτη, τόσον ἀπαισία ἦτο σήμερον, ἀφοῦ ἡ τάξις ὅλη εἶχε καταδικασθῆ εἰς νηστείαν.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ θεῖαι, αἱ προμήτορες καὶ αἱ μικραὶ ἀδελφαὶ τῶν μαθητῶν ἦσαν λίαν φιλόστοργοι, καὶ ὁσάκις οἱ ἀδιόρθωτοι ἔμενον νηστικοί, τοῦ διδασκάλου κλειδώνοντος ἔξωθεν τὴν θύραν καὶ ἀναχωροῦντος, ἢ μαντεύουσαι ἐκ τῆς ἀργοπορίας τοῦ περιμενομένου ἢ δι' ἄλλων σημάτων καὶ διὰ γειτονισσῶν τοῦ σχολείου λαμβάνουσαι εἶδησιν, ἐτύλιγον μεγάλα τεμάχια ἄρτου καὶ τυροῦ εἰς λευκὸν ἢ χρωματιστὸν προσόψιον, καὶ διὰ τῶν παραθύρων ἔρριπτον τὴν δέσμην εἰς τὸ ὑψώροφον δῶμα ματαιοῦσαι τὸ σωφρονιστικὸν ἔργον τῆς παιδαγωγικῆς καὶ διδασκαλικῆς μεθόδου.

Ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην μεγίστη στενοχωρία καὶ ἀνυπομονησία εἶχε καταλάβει τοὺς καταδικασθέντας, ἴσως διότι ἦτο ἡ προτελευταία ἡμέρα τῆς ἀπόκρεω τοῦ Ἁγ. Φιλίππου, μεσοῦντος Νοεμβρίου, καὶ ἂν τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔχανον τὴν τυρόπιτταν μετὰ ἢ ἄνευ κρομμύων καὶ τραχανὰν μετ' ὀλίγου ζωμοῦ κρέατος, ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, ὅσον καὶ ἂν ἐστέναζον, δὲν θὰ ἦτο τρόπος ν' ἀποζημιωθῶσι.

Συνεχεῖς ψιθυρισμοὶ ἠκούοντο ἀνὰ τὰ τρία μαθητικὰ βάρθρα, συνοδεύοντες ὡς μουσικὸν ὑπήχημα τὴν μονότονον φωνὴν τοῦ διδασκάλου, ὅστις μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἶχεν ἐγκύψει εἰς τὸ κείμενον τοῦ Σαμοσατέως, κρύπτων τὴν ρῖνα ἐν μέσῳ τῶν δύο σελίδων, ὡς κρύπτει τὸ ὄρνεον τὸ ράμφος του ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ ἄφατον εὗρισκεν ἐντρύφησιν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ἱστορεῖτο ἀκριβῶς μετὰ τῶν περιπαθεστέρων τῆς σατύρας τόνων, ἢ σκυτάλη καὶ τὰ εὐεργετικὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα.

Εἰς τῶν μαθητῶν ἀκούσας θόρυβον ἔξω, εἶχεν ἐξέλθει, σιγὰ-σιγὰ πατῶν, γυμνόπους, χωρὶς νὰ ἔχη φόβον ἂν ὁ διδάσκαλος θὰ τὸν παρατηρήσῃ.

Μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψε καὶ διηγήθη ψιθύρῳ τῇ φωνῇ εἰς τοὺς συμμαθητὰς του, τοῦ τρίτου θρανίου, ὅτι ἡ γειτόνισσα, ἡ Μόρφω ἢ Καρούμπαινα, ἐμάλωνε μὲ τὴν γειτόνισσάν της, τὴν Διομίνα· ὅτι τὴν εἶχε πιάσει ἀπὸ τὰ

μαλλιά καὶ τὴν ἐτραβοῦσεν, ὅτι τὸν σύζυγον τῆς δευτέρας, τὸν μπαρμπα-
Διομήν, καταφθάσαντα ἐγκαίρως καὶ σπεύσαντα νὰ λάβῃ μέρος ὑπὲρ τῆς
συμβίας του, τὸν ἐκυνήγησε μ' ἓνα φουρναρόξυλον, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔρριψε
κατεπάνω του καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὸν κτυπήσῃ· ὅτι ἅμα τὸν ἔφθασε, τοῦ
ἔδωσε δύο γροθιᾶς κ' ἐπιάσθη μ' αὐτὸν χέρια μὲ χέρια, ὅπως συνηθίζουσι
νὰ παλαίωσιν αἱ γυναῖκες, φροντίζουσαι διὰ τῶν χειρῶν ν' ἀπειργωσι τοὺς
ἄνδρας ἀπὸ πάσης γειτνιασεως κ' ἐπαφῆς πρὸς τὸ ἐπανωκόρμι των, ὡς
ἱερὸν καὶ ἄσυλον πρᾶγμα, ὥστε ἦτο περιεργότατον ἀληθῶς φαινόμενον,
θέαμα σπανιώτατον κ' ἐκπληκτικόν...

Πρῶτος ὁ Κώστας ὁ Αἰβαλῆς, εὐθὺς ὡς ἤκουσε τὴν ἱστορίαν, δὲν ἔχασε
καιρὸν, ἀλλ' ἐσηκώθη, θέτων τὸν δάκτυλον εἰς τὸ στόμα, καὶ πατῶν ἐπ'
ἄκρων τῶν ποδῶν, διῆλθε τὸν θάλαμον, ἐξῆλθεν εἰς τὸν πρόδομον καὶ
κατέβη τὴν σκάλαν. Δεύτερος τὸν ἐμιμήθη ὁ Γεωργούτσος.

Τρίτος ὁ Γιάννης ὁ Βότσης ἀπῆλθεν εἰς ἐντάμωσιν τῶν δύο. Τέταρτος μετ'
αὐτὸν μετέβη ὁ Δημητράκης ὁ Τσώνης, ὅλοι ἐκ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου
θρανίου.

Ὁ Κώστας ὁ Αἰβαλῆς εἶχεν ἀφήσει τὰ βιβλία καὶ τὰ τετράδιά του ἐπὶ τοῦ
θρανίου. Εἶχε κατέλθει μὲ σκοπὸν νὰ ἰδῆ μόνον τὸν καυγὰν καὶ νὰ γυρίσῃ
ἐγκαίρως, πρὶν τελειώσῃ ὁ διδάσκαλος τὴν ἐρμηνείαν τῆς σκυτάλης καὶ τὴν
ἑπταπλὴν ἐπανάληψιν τῆς ἐξηγήσεως. Ἀλλ' ὁ Γεωργούτσος, ὁ Βότσης καὶ ὁ
Τσώνης εἶχαν φροντίσει νὰ βάλωσι τὰ βιβλία καὶ τὰ τετράδιά των εἰς τοὺς
κόρφους των, σκεπτόμενοι, ὅτι ἀφοῦ ὁ διδάσκαλος θὰ παρετήρει βεβαίως
τὴν φυγὴν των, περιττὸν ἦτο νὰ ἐπανέλθωσι, κ' ἐλεύθερος ἦτο νὰ
διπλασιάσῃ δι' ἄλλην ἡμέραν, ὅπου νὰ μὴν εἶναι ἀποκρία, τὴν ποινήν τῆς
νηστείας. Αἱ ἡμέραι μάλιστα τῆς Τεσσαρακοστῆς πρὸς τοῦτο εἶχον γίνει...

Τούτους ἐμιμήθησαν εὐθὺς κατόπιν καὶ ἄλλοι πέντ' ἔξ, καὶ δὲν ἔμειναν
πλέον ἐπὶ τῶν θρανίων ἀκροαταὶ τῆς σκυτάλης εἰμὴ ὁ Πάτροκλος Καμπίδης
καὶ τρεῖς τέσσαρες ἄλλοι «εὐπειθεῖς» καὶ «ἐπιμελεῖς» μαθητίσκοι τοῦ
πρώτου θρανίου.

Ὡς ἀνέκυψεν ἐκ τῆς σκυτάλης καὶ τῆς ἐρμηνείας λείχων τὰ χεῖλη, ὡς νὰ
ἐγλυκάνθη, ὁ διδάσκαλος, καὶ ἀπέτεινε πρὸς τοὺς μαθητὰς τὴν συνήθη
ἐρώτησιν:

— Τὸ ἐννοήσατε;

Ἐξεπλάγη μὴ βλέπων πλέον ἐνώπιόν του ἢ τέσσαρας σκιάς ἐπὶ τοῦ πρώτου
θρανίου. Τὰ δύο ἄλλα θρανία, δεύτερον καὶ τρίτον, ἦσαν ἔρημα.

— Τί ἔγινε; ποῦ ἐπῆγαν οἱ ἄλλοι; ἠρώτησεν ἀνατιναχθεὶς ἐκ τῆς ἔδρας,
σύνοφρος καὶ τρέμων τὰ χεῖλη.

Καὶ αὐθορμήτως ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Γιάννην Ἀλογάκη, ὅστις θεωρήσας, ἅμα τῷ πέρατι τοῦ μαθήματος, λήξασαν καὶ τὴν ποινήν του, ἐσηκώθη τρίβων τὰ γόνατα.

— Τί μὲ κοιτάζεις, δάσκαλε; εἶπεν ὁ Ἀλογάκης· τί σοῦ φταίω ἐγώ; Μ' ἐγύρισες κατὰ τὸν τοῖχο, καὶ δὲν τοὺς εἶδα πὺ φύγανε...

(1892)